

die Gerbrandy had laten uitzenden en die hij aan geen van zijn ambtgenoten had voorgelegd – ambtgenoten overigens die blijkbaar geen van allen sinds 30 november '40, toen zij wisten wat de Geer van plan was, de vraag aan de orde gesteld hadden wat de regering diende te doen als de Geer zijn plan zou uitvoeren. Het kwam op 12 februari '41 in de ministerraad tot een geprikkelde discussie waarbij Gerbrandy, wat de procedure betrof, opmerkte dat de tijd ontbroken had andere ministers te raadplegen, en geen toezegging deed dat hij in spoedgevallen namens het kabinet af te leggen verklaringen eerst aan het college zou voorleggen; wat de inhoud aanging, zei hij dat juist de scherpe tekst 'veel kwaad gekeerd' had. Die tekst werd door Albarda, van Kleffens, Steenberghe, van den Tempel en Welter afgekeurd, zij het door de een wat sterker dan door de ander. Steenberghe maakte speciaal nog bezwaar tegen 'de vermelde stelling dat voor ontslag van een minister geen verantwoordingsplicht bestaat.'¹

Andere ministers deelden dat bezwaar van Steenberghe en wij nemen aan dat zij er, al zwijgen de notulen er over, ook iets over zegden. Wat terzake in de door Gerbrandy goedgekeurde verklaring stond, raakte inderdaad kant noch wal: het mocht dan waar zijn dat de koningin het initiatief genomen had om de Geer als minister-president en als minister heen te zenden en dat zij, ondanks de pressie die de grootst mogelijke meerderheid van het kabinet op haar uitgeoefend had, ook zijn heengaan als minister had doorgezet, maar voor die ingreep had Gerbrandy die het koninklijk besluit waarbij aan de Geer ontslag verleend werd, gecontrasigneerd had, de staatkundige verantwoordelijkheid aanvaard. Of meende hij in die tijd dat de koningin, los van en boven de ministerraad staande, het recht had, ministers die haar niet zinden, te ontslaan zonder opgaaft van redenen en zonder dat de ministeriële verantwoordelijkheid in het geding kwam? Dan werd artikel 79 van de Grondwet waarin sprake was van het 'naar welgevallen' benoemen en ontslaan van ministers volledig losgemaakt van artikel 55: 'De koning is onschendbaar; de ministers zijn verantwoordelijk.'

¹ Ministerraad: Notulen, 12 febr. 1941 (*Enq.*, dl. II b, p. 270-71).